

Visie van de FEA over onderzoekssabbaticals¹

Algemene overwegingen

De naam ‘onderzoekssabbatical’

In oorsprong is een sabbatsverlof een toelating door de academische overheid om, na een periode van zes jaar inspanning op het gebied van onderwijs en academische dienstverlening, een zevende jaar volop en ongestoord aandacht te besteden aan onderzoek. De precieze modaliteiten varieerden wel eens van instelling tot instelling, men nam het ook niet altijd zo nauw met de periode van zeven jaar – het verband tussen ‘sabbat’ en ‘zeven’ zal niemand zijn ontgaan – maar de essentie is steeds dezelfde gebleven: tijd en gelegenheid creëren voor focus op onderzoek en herbronning.

Doordat de Vlaamse overheid de term ‘sabbatsverlof’ een afwijkende wettelijke betekenis heeft gegeven, zullen we ons in deze tekst, om verwarring te vermijden, van het leenwoord ‘onderzoekssabbaticals’ bedienen om die oorspronkelijke betekenis weer te geven. Inderdaad, bij een ‘sabbatsverlof’ behoudt men weliswaar het salaris maar krijgt men een ‘verlofstatuut’, met de implicaties dat de betrokkene voor die periode geen recht op vakantiedagen opbouwt, geen ziekteverlof kan opnemen, geen arbeidsongevallen kan registreren, ... Personen die een ‘onderzoekssabbatical’ opnemen, nemen geen verlof maar organiseren een tijdelijke wijziging in de taakomschrijving zodat ze zich gedurende een beperkte periode uitsluitend op onderzoek kunnen focussen. In de periode van een onderzoekssabbatical wordt afstand genomen van onderwijs- en dienstverleningstaken.

Wat houdt een onderzoekssabbatical in?

De FEA is van oordeel dat een **onderzoekssabbatical** in de academische loopbaan een recht maar geen verplichting is, waarbij de focus op onderzoek centraal staat.

De bedoeling van een onderzoekssabbatical kan velerlei zijn. We geven enkele voorbeelden, die zeker niet limitatief zijn bedoeld, en mekaar ook niet hoeven uit te sluiten:

- langdurig verblijf in het buitenland, eventueel op meer dan één plaats/aan meer dan één instelling;
- mogelijkheid tot het uitvoeren van een onderzoekssabbatical@home, gekoppeld aan het uitnodigen van collega’s in het kader van internationalisering@home;
- afwerken van een boek of een aantal andere publicaties;
- heroriëntatie of herbronnen in onderzoek;
- langer ongestoord kunnen nadenken over risicovol onderzoek;
- opnieuw meer tijd besteden aan eigen onderzoek;
- extra tijd besteden aan de begeleiding van doctoraatsstudenten;
- onderzoeksondersteunde onderwijsvernieuwing.

De faculteit wil het opnemen van een onderzoekssabbatical ondersteunen om een aantal redenen, die we hier, opnieuw niet-limitatief, opsommen:

- onderzoekssabbaticals passen in de talentontwikkeling van lesgevers, en zijn om die reden opgenomen in het facultair onderwijsbeleidsplan en het onderwijskwaliteitsverbeterplan;

¹ In haar onderwijsbeleidsplan, goedgekeurd door de faculteitsraad van 23 september 2015, gaf de FEA aan een beleid te willen voeren voor het faciliteren van het opnemen van een onderzoekssabbatical. Een werkgroep vanuit de CKO, met inbreng van een divers aantal leden [Chris Develder, Dieter Fiems, Hendrik De Bie, Guillaume Crevecoeur, Dries Van Thourhout, Robby Caspeepe, Marie-Françoise Reyniers, Kevin Van Geem, Johan Lagae, Kim Verbeken, en Gert de Cooman (voorzitter)] heeft in een aantal vergaderingen een visie hierop geformuleerd, die dan door de CWO is overgenomen en verder tot dit document is uitgewerkt.

- de faculteit wil blijven inzetten op fundamenteel en/of risicovol onderzoek, en dit blijven bevorderen;
- de faculteit wil inzetten op internationalisering en internationalisering@home;
- de faculteit wil haar ZAP-ers belonen voor hun inzet voor onderwijs en dienstverlening, en ze de kans bieden om te herbronnen op onderzoeksgebied na langere periodes van doorgedreven inspanning voor onderwijs en dienstverlening.

De faculteit neemt het engagement om het recht op een onderzoekssabbatical te promoten en tegelijkertijd de organisatorische inplanning van de sabbaticalperiodes en de kwaliteit van de onderwijsvervangende te blijven bewaken. Dit houdt in:

- vrijstelling van onderwijstaken waarbij evenwel de onderwijskwaliteit voor de studenten moet gegarandeerd blijven;
- vrijstelling van administratieve taken met een concrete delegatie van (interne dienstverlenings)verantwoordelijkheden;
- opvangen van lopend onderzoek (supervisie van en deelname aan lopende projecten, begeleiden van doctoraatsstudenten) met indien nodig een concrete delegatie van verantwoordelijkheden.

Wie geeft de toelating voor een onderzoekssabbatical?

Een onderzoekssabbatical verschilt hierin van een langdurig verblijf dat de faculteitsraad de toelating ertoe moet verlenen. Die toelating kan worden verleend na een aanvraag waarvoor de procedure verderop wordt beschreven. Zo'n toelating impliceert onder andere dat de faculteitsraad vrijstelling verleent van lesopdracht en van administratieve verplichtingen gedurende de duur van de onderzoekssabbatical. De opvolging van het lopend onderzoek wordt georganiseerd door de aanvrager.

Voor wie willen we onderzoekssabbaticals mogelijk maken?

Onderzoekssabbaticals staan open voor alle ZAP-ers. De prioritaire doelgroep is de groep van ZAP-leden met minimum 80 procent aanstellingspercentage, vanaf niveau hoofddocent tot ongeveer 5 jaar voor het voorziene einde van de academische loopbaan. De FEA voorziet zowel kortere onderzoekssabbaticals van 3 tot 6 maanden als langere met een maximumduur van 1 jaar. Periodes van 3 tot 6 maanden kunnen courant toegestaan worden. Langere periodes tot een jaar worden prioritair toegekend aan aanvragers met een uitzonderlijke (onderwijs- of dienstverlenings)inspanning.

Zijn onderzoekssabbaticals noodzakelijkerwijze aan mobiliteit verbonden?

De vrijstelling gekoppeld aan een onderzoekssabbatical kan gepaard gaan met een of meer bezoeken en/of verblijven aan andere universiteiten en onderzoeksinstellingen. Maar een onderzoekssabbatical zonder verblijf aan andere onderzoeksinstellingen moet even goed mogelijk zijn, bijvoorbeeld om collega's in staat te stellen bepaalde persoonlijke projecten tot een goed einde te brengen (boek afwerken, heroriëntatie in onderzoek, herbronnen, langer ongestoord nadenken over risicovol onderzoek). Het kan in dit kader nuttig zijn financiering niet alleen te voorzien (of toe te laten) voor bezoeken aan andere onderzoeksinstellingen, maar ook om collega's voor bepaalde tijd uit te nodigen om hier onderzoek te doen (vergelijk met internationalisering@home).

Het moet in dit opzicht ook mogelijk zijn om tijdens de duur van een onderzoekssabbatical meerdere periodes in het buitenland, op verschillende plaatsen, te combineren met periodes van onderzoekssabbatical@home. Er kan dan financiering worden aangevraagd voor het geheel van die activiteiten, of voor een deel daarvan, bij diverse instellingen.

De faculteit geeft de voorkeur aan de aanwezigheid van een duidelijke component internationalisering@home bij een onderzoekssabbatical@home.

Aanvraag tot toelating en financiering

De faculteit ziet twee voorwaarden voor het realiseren van een onderzoekssabbatical, een praktische en een administratieve:

1. het krijgen van de nodige financiering,
2. het krijgen van de toelating tot onderzoekssabbatical, en de daaraan gekoppelde vrijstellingen.

De faculteit wil die twee voorwaarden zoveel mogelijk van elkaar loskoppelen.

Financiering

Er zijn meerdere mogelijke financieringskanalen, en het staat de aanvrager vrij een keuze te maken tussen deze kanalen, of ze eventueel met elkaar te combineren. De faculteit stimuleert initiatieven door de aanvrager voor het verwerven van externe financiering voor de onderzoekssabbatical, maar het verwerven van financiering is geen criterium voor het krijgen van de toelating tot onderzoekssabbatical. Indien geen financiering kan worden gevonden, is de aanvrager volledig zelf verantwoordelijk voor de financiering.

Het verdient aanbeveling de financiering op te splitsen in twee toepassingsgebieden: enerzijds het invullen van vervanging in de onderwijsopdracht, en anderzijds reis- en verblijfskrediet (voor de aanvrager, voor de familie, voor het uitnodigen van collega's).

Een belangrijk intern financieringskanaal is de Commissie Wetenschappelijk Onderzoek (CWO). Wegens de beperkte financiële middelen laat de CWO de toekenningskans van de financiering afhangen van de wetenschappelijke waarde van het voorstel, de verwachte meerwaarde en de specifieke doelstellingen van de onderzoekssabbatical en de recente geleverde onderwijs- en dienstverleningsinspanningen. Ook de sterkte van de internationaliseringscomponent (zowel @home als elders) kan de toekenningskans positief beïnvloeden.

Welke financieringsmogelijkheden zijn er intern en extern?

Reis- en verblijfskosten:

- facultair mobiliteits- en sabbaticalfonds
- facultair onderzoeksfonds
- projectmiddelen van aanvrager
- FWO-mobiliteitskrediet (kort/lang)
- FWO wetenschappelijke opdracht

Onderwijsvervanging:

- facultair mobiliteits- en sabbaticalfonds
- gecontingenteerde BOF-ZAP-mandaten
- FWO wetenschappelijke opdracht
- facultair onderzoeksfonds (budgetten toegekend aan de vakgroepen)

Er kan eveneens naar gestreefd worden om de financiële noden voor de organisatie van de onderzoekssabbatical zo laag mogelijk te houden, door bijvoorbeeld ervoor te zorgen dat er geen nood is aan onderwijsvervanging via verschuiving van takenpakketten, t.t.z. via een minimale ingreep proberen om ZAP-leden aan de UGent gedurende een semester lesvrij te maken: tweejaarlijkse modules, meerdere en alternerende lesgevers, langetermijnplanning opleidingsonderdelen (bv. semesterwissels), ...

Toelating tot onderzoekssabbatical

De toelating tot onderzoekssabbatical wordt gegeven door de faculteitsraad. Ze impliceert vrijstelling van de lesopdracht en van administratieve verplichtingen. De toelating houdt in dat de faculteit, de aanvrager en de vakgroep waartoe de aanvrager behoort, een oplossing gevonden hebben voor het organiseren van die vrijstellingen.

De Facultaire Commissie Onderzoekssabbaticals

Een aangestelde Facultaire Commissie Onderzoekssabbaticals (FCS) zal voorstellen voor toekenning van onderzoekssabbaticals ter goedkeuring voorleggen aan de faculteitsraad. Deze FCS bestaat uit de administratief leidinggevende van de FDO en een vertegenwoordiger uit de CKO, de CWO, de FCI en de AP/ATP-Beleidscommissie – telkens bij voorkeur de voorzitter – en de academisch secretaris als voorzitter. De FCS heeft de mogelijkheid om de betrokken vakgroepvoorzitters adviserend uit te nodigen. Deze FCS evalueert de aanvragen op basis van de wetenschappelijke waarde van het voorstel (de verwachte meerwaarde en de specifieke doelstellingen van de onderzoekssabbatical), de recente geleverde onderwijs- en dienstverleningsinspanningen, de realiseerbaarheid van de voorgestelde vervanging voor onderwijs en dienstverlening, en de sterkte van de internationaliseringscomponent.

De FCS zal de aanvragen behandelen met advies van CWO, CKO, FCI, de betrokken vakgroepvoorzitters en de AP/ATP-beleidscommissie. Voor de wetenschappelijke waarde van de ingediende voorstellen vraagt de FCS het advies van de CWO. De FCS overlegt tevens met de CWO voor het gebruik van financiële middelen uit het Sabbaticalfonds. Omtrent de mogelijkheid tot inzet van P-punten voor vervangingsmandaten ter ondersteuning van onderzoekssabbaticals vraagt de FCS het advies van de AP/ATP-beleidscommissie. Wat betreft voorgestelde aanpassingen en vervangingen voor onderwijs vraagt de FCS het advies van de CKO. De FCS legt haar uiteindelijke voorstellen ter goedkeuring voor aan de faculteitsraad.

De commissie faciliteert de vrijstelling van lesopdracht en administratieve taken, en moet erover waken zich in haar voorstel hierover niet te sterk te laten leiden door eventueel te voorziene praktische moeilijkheden die zo'n vrijstelling zou meebrengen, als die bijvoorbeeld worden veroorzaakt door een onredelijke grote lesopdracht of administratieve belasting van de aanvrager. De commissie wordt geacht de aanvrager constructief bij te staan in het oplossen van de concrete problemen die de toelating met zich meebrengt. De commissie zal een redelijke inspanning leveren om tot een oplossing te komen en kan bijvoorbeeld de vakgroep van de aanvrager en andere facultaire organen stimuleren om hierin een bijdrage te leveren.

Inhoud van het aanvraagdossier

De aanvraag wordt ingediend bij de voorzitter van de FCS gebruikmakend van het voorziene sjabloon. Het aanvraagdossier omvat naast het onderzoeksplan ook concrete voorstellen voor het opvangen van de onderwijsopdrachten en de interne dienstverleningsopdrachten van de aanvrager van de sabbatical, inclusief het akkoord door de betrokkenen en een gemotiveerd advies van de betrokken vakgroep.

Deadline voor het indienen van het aanvraagdossier

.Er wordt een onderscheid gemaakt tussen aanvragen van type I, type II en type III:

- Type I: aanvragen die geen vervanging voor of wijziging aan een onderwijsopdracht vereisen;
- Type II: aanvragen waarvoor de nodige vervanging voor een onderwijsopdracht via een interne lesgeverswissel kan opgelost worden;
- Type III: andere aanvragen.

Jaarlijks worden twee oproepen voorzien (uiterste indiendata 1 oktober en 1 april):

- 1 oktober: indiendatum voor aanvragen van type I met vertrekdatum ten vroegste 1 januari tijdens hetzelfde academiejaar, voor aanvragen van type II met vertrekdatum ten vroegste de start van het tweede semester van hetzelfde academiejaar, en voor aanvragen van type III met vertrekdatum ten vroegste de start van het volgende academiejaar;
- 1 april: indiendatum voor aanvragen van type I met vertrekdatum ten vroegste 1 juli tijdens hetzelfde academiejaar, en voor aanvragen van type II met vertrekdatum ten vroegste de start van het volgende academiejaar.

Deze indiendata stellen de FCS in staat het dossier te onderzoeken, te helpen bij het zoeken naar vervangingsmogelijkheden voor lesopdracht en administratieve verplichtingen, en om tijdig de nodige stappen te laten nemen door de onderwijsadministratie.

Aanvullende modaliteiten

We lijsten hieronder een aantal modaliteiten op die van toepassing zijn bij de toekenning van een onderzoekssabbatical:

- lesopdracht, administratieve verplichtingen en dienstverlening: de FCS zoekt een oplossing op voorstel van de aanvrager. Na het verlopen van de periode van de onderzoekssabbatical wordt de oorspronkelijke toestand qua lesopdracht en dienstverlening automatisch hersteld.
- de begeleiding van lopende doctoraten: dit wordt georganiseerd door de aanvrager in overleg met de tweede promotor en/of de doctoraatsbegeleidingscommissie.
- de supervisie van lopende projecten: de delegatie gebeurt door de aanvrager.
- indien langdurige verblijven in het buitenland om persoonlijke redenen moeilijk zijn, ligt het voor de hand een onderzoekssabbatical@home voor te stellen, met een voldoende grote component van internationalisering@home.